

Warszawa, dn. 2024.11.08

Prof. dr hab. Marcin Kruszewski
Instytut Medycyny Wsi im. W. Chodźki w Lublinie
ul. Jaczewskiego 2, 20-090 Lublin

Ocena

osiągnięcia naukowego pt. „*Kannabinoidy i konopie w leczeniu bólu nowotworowego z uwzględnieniem synergicznego działania kannabinoidów i opioidów oraz aspektu społecznego farmakoterapii konopiami*”, aktywności naukowej, dydaktycznej i popularyzatorskiej dr n. przyr. Wojciecha Giermaziaka w związku z ubieganiem się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

1. Ocena formalna

Podstawa prawna:

1. Wniosek dr n. przyr. Wojciecha Giermaziaka z dnia 20.09.2023 o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

2. Uchwała nr 13/NOZ/2024 Rady Naukowej Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego z dnia 6 marca 2024r.

Oceny osiągnięć naukowych Pana dr n. przyr. W. Giermaziaka dokonałem w oparciu o nadesłaną dokumentację:

1. Autoreferat.
2. Wykaz osiągnięć naukowych.
3. Kopia monografii.
4. Informacja o współpracy naukowej.
5. Poświadczona za zgodność z oryginałem kopia dyplomu doktorskiego.
6. Analiza bibliometryczna, oraz
7. bazy danych PubMed, Web of Science i Scopus.

Dokumentacja spełnia wymogi ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2020 poz. 85) oraz rekomendacji Rady Doskonałości Naukowej w sprawie postępowań dotyczących nadawania stopnia doktora habilitowanego (aktualizacja 20 maja 2021).

2. Sylwetka naukowa

Dr n. przyr. Wojciech Giermaziak jest absolwentem Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Łodzi, gdzie w 1981 r. uzyskał dyplom magistra farmacji. Natomiast stopień dr n. przyr. uzyskał w 1988 r. na Wydziale Biologii i Ochrony Środowiska

Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, za rozprawę doktorską pt. " *Dynamika wysycenia ustroju zwierząt laboratoryjnych azotem w powietrznych ekspozycjach hiperbarycznych*" (promotor doc. dr hab. T. Doboszyński). W roku ukończył specjalizację pierwszego stopnia w zakresie farmacji aptecznej, a 1985 specjalizację drugiego stopnia w zakresie farmacji klinicznej. W 2016 r. uzyskał dyplom MBA na Uniwersytecie Gdańskim.

Dr n. przyr. Wojciech Giermaziak był zatrudniony jako wykładowca na Wydziale Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (2008-2010), a od 2011 jest dyrektorem Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie.

W 2015 r. Dr Giermaziak odbył staż na Università Pontificia Salesiana w Rzymie, Włochy, maj – czerwiec 2015 w trakcie którego współpracował z biblioteką i prowadził wykłady z zakresu filozofii medycyny.

3. Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

Osiągnięciem naukowym habilitanta stanowiącym podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu jest monografia naukowa pt. „*Kannabinoidy i konopie w leczeniu bólu nowotworowego z uwzględnieniem synergicznego działania kannabinoidów i opioidów oraz aspektu społecznego farmakoterapii konopiami*”, wydana w 2023 przez Wydawnictwo Naukowe Akademii Kaliskiej i Główną Bibliotekę Lekarską, ISBN: 978-83-65872-98-2; 978-83-966958-1-9. Wydawnictwo Naukowe Akademii Kaliskiej zamieszczone jest w Załączniku do Komunikatu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe pod pozycją 686, a więc spełnia wymagania art 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 poz. 742 z późn. zm.).

Monografia ma dosyć nietypowy układ, charakterystyczny raczej dla prac doświadczalnych, z rozdziałami takimi jak „Cel pracy” czy „Hipotezy badawcze”, tym niemniej, jako całość stanowi ciekawe, spójne opracowanie na temat zastosowania kannabinoidów w leczeniu bólu.

Krótki wstęp opisuje metodykę i wyniki przeszukania bazy PubMed w latach 2014-2022 oraz tło społeczno-historyczne stosowania kannabinoidów w Polsce. Dwa kolejne rozdziały określają cel podjętych badań i postawione hipotezy badawcze. Rozdział nr 4 „Od leku do narkotyku – historia penalizacji marihuany” to rys historyczny stosowania marihuany

w medycynie, od Egiptu faraonów po czasy współczesne, omawiający także przyczyny zakazu jej uprawy i stosowania. Kolejny rozdział poświęcony jest chemii, farmakologii i farmakokinetyce kannabinoidów. W rozdziale tym autor omawia główne różnice w działaniu delta-9-tetrahydrokannabinolu (THC) i kannabidiolu (CBD), potencjał leczniczy medycznej marihuany i kannabinoidów syntetycznych i farmakokinetykę konopi i kannabinoidów w zależności od metody podania. Rozdział ten zawiera także omówienie negatywnych skutków używania kannabinoidów i marihuany dla układu oddechowego, układu krążenia i wątroby, a także przeciwwskazania do stosowaniu konopi, w tym interakcje marihuany i kannabinoidów z innymi lekami. W kolejnym rozdziale autor opisuje problemy związane z systematyką rodzaju *Cannabis* i klasyfikację roślin pod kątem ich potencjalnego zastosowania. W rozdziale tym opisane jest także nazewnictwo surowców farmaceutycznych do sporządzania leków recepturowych zawierających konopie i produktów leczniczych dopuszczonych do obrotu na terytorium Polski, zawierających kannabinoidy.

W rozdziale 7 autor opisuje rys historyczny i stan obecny stosowania konopi i kannabinoidów w Polsce i na świecie. Rozdział ten zawiera także szczegółowy opis surowców farmaceutycznych *Cannabis sativa* dopuszczonych do obrotu w Polsce, a także bardzo ciekawy podrozdział omawiający politykę dostępu do terapii medyczną marihuaną na świecie, i zagrożenia z nią związane, np. używanie psychoaktywnych odmian konopi przez kierowców. Opisane są też problemy związane z bezpieczeństwem terapii, np. rejestry medyczne, edukacja na temat farmakoterapii kannabinoidami, czy zasady finansowania badań medycznych i uprawy konopi medycznych.

Kolejny rozdział opisuje produkty zawierające konopie indyjskie, nasiona oraz ich ekstrakty w otwartej sprzedaży, podstawy i problemy prawne związane z ich sprzedażą i związane z tym wyzwania dla zdrowia publicznego w Polsce i na świecie. Opisane jest także jak poszczególne państwa radzą sobie z legislacją powszechnego dostępu do produktów zawierających niskie stężenia THC czy kannabinole bez działania psychoaktywnego, tj. CBD. W niektórych krajach na przykład zezwala się na sprzedaż produktów żywnościowych i suplementów diety zawierających CBD pod warunkiem, że nie zawierają żadnych oświadczeń o ich działaniu zdrowotnym. Autor zwraca także uwagę na problemy z etykietowaniem dostępnych w otwartej sprzedaży produktów zawierających THC i CBD, które niejednokrotnie wprowadzają w błąd potencjalnego konsumenta. Inną ciekawą kwestią poruszoną przez autora jest jakość produktów zawierających THC i CBD i bezpieczeństwo ich użycia. Często okazuje się, że produkty takie dostępne w otwartej sprzedaży są dużo bardziej zanieczyszczone mikrobiologicznie niż produkty medyczne. W Polsce dochodziło do

wycofywania preparatów zawierających CBD z powodu potencjalnego zagrożenia dla bezpieczeństwa konsumentów.

W rozdziale nr 9 autor opisuje rynek marihuany medycznej w Polsce i zasady ich przepisywania i refundacji. Rozdział zawiera spis aktów prawnych dotyczących kannabinoidów, a także ciekawą analizę statystyczną wykorzystania i dostępności surowców zawierających kannabinoidy w Polsce, w tym analizę danych z recept na medyczną marihuanę wystawionych od stycznia 2019 (moment pojawienia się surowca w aptekach) do kwietnia 2020 i dane o imporcie docelowym produktów zawierających kannabinoidy.

W rozdziale 10 opisane jest tło społeczne leczniczego zastosowania konopi i kannabinoidów i postawy wobec ich stosowania wśród polskich lekarzy psychiatrów. W rozdziale podsumowana jest dostępna literatura naukowa dotycząca tego problemu i opisane są ankietowe badania własne autora monografii, jak rozumiem dotąd niepublikowane. W badaniu respondenci określali warunki psychiatryczne, w których rozważyliby przepisanie leku na bazie konopi. Zdecydowana większość badanych przepisywałaby leki oparte na konopiach w przypadku chorób nowotworowych, a tylko 20% nie stosowałoby takich leków w jakimkolwiek przypadku. Badanie to pokazało, że we własnej ocenie lekarze psychiatrzy uważają, że mają niewystarczającą wiedzę z zakresu leczniczego stosowania konopi, tym niemniej wyrażają chęć przepisywania medycznej marihuany, jednak przede wszystkim pacjentom z chorobą nowotworową. Badanie pokazało także, że w środowisku lekarzy psychiatrów obserwuje się silną polaryzację podejścia do całkowitej legalizacji konopi.

Kontynuacją badań własnych opisanych w rozdziale 10, były badania ankietowe przeprowadzonych przez habilitanta na populacji ogólnopolskiej i opisane w następnym rozdziale. Głównym celem badania była ocena postaw obywateli polskich wobec zagrożeń i korzyści związanych ze stosowaniem marihuany w celach medycznych i rekreacyjnych. Badaniu poddano 1075 uczestników wylosowanych z 100 000 osób w wieku od 18 lat wzwyż, zarejestrowanych w Ogólnopolskim Panelu Badawczym Ariadna. Próbę stratyfikowano pod względem płci, wieku i wielkości miejscowości zamieszkania. Analiza ankiet pokazała, że większość respondentów dostrzega bezpośrednio korzyści z medycznego stosowania marihuany, zarówno fizyczne, jak i psychiczne, i uważa, że takie stosowanie marihuany powinno być refundowane. Marihuana została uznana za bezpieczniejszą niż morfina, i panuje przekonanie, że stosowanie marihuany medycznej może pomóc w zmniejszeniu dawek opioidów. Co ciekawe ponad połowa respondentów uważa, że rekreacyjne używanie konopi indyjskich uzależnia, ale tylko 30% uważa, że uzależnia także marihuana stosowana medycznie. Jedynie niewielki odsetek ankietowanych deklarowało

użycie konopi indyjskich w celach medycznych lub rekreacyjnych. Wśród nich było więcej mężczyzn niż kobiet, a odsetek osób stosujących konopie malał wraz z wiekiem. W badaniu ujawniono także ukryte czynniki opisujące postawy wobec używania marihuany i powiązano je z cechami socjodemograficznymi i społeczno-demograficznymi respondentów. Badanie wykazało, że osoby mające doświadczenia z użyciem konopi mają wyraźnie mniejsze obawy przed ich medycznym zastosowaniem, wyżej oceniają ich zalety oraz wykazują wyższą zgodę na legalizację marihuany.

Kolejne rozdziały opisują synergiczne działanie kannabinoidów i opioidów, i lecznicze zastosowanie kannabinoidów i konopi u pacjentów z nowotworem. Kannabinoidy wykazują działanie synergiczne z opioidowymi lekami przeciwbólowymi, a ich jednoczesne stosowanie pozwala zmniejszyć dawki stosowanych leków opioidowych. Konopie i kannabinoidy są skuteczne także w łagodzeniu innych objawów, które często dotyczą pacjentów z chorobą nowotworową, tj. nudności, wymioty po chemioterapii, brak apetytu, obniżenie nastroju i zaburzenia snu. Głównym celem medycznego użycia kannabinoidów wydaje się jednak ich stosowanie w celu zmniejszenia bólu nowotworowego u dorosłych pacjentów. Habilitant przeprowadził analizę 11 prac opisujących ten problem, z których 10 opisywało wpływ kannabinoidów THC lub THC/CBD na ból nowotworowy, a jedna opisywała zastosowania marihuany w postaci suszu całej rośliny. W większości prac stwierdzono, że THC/CBD są skuteczniejsze niż placebo w leczeniu bólu nowotworowego, niestety zwykle jest to związane z wystąpieniem objawów niepożądanych, charakterystycznych dla konopi i kannabinoidów, tj. zmęczenie, senność, zawroty głowy i nudności.

Habilitant przeanalizował także czynniki ograniczające dostęp do medycznego zastosowania konopi (rozdział 15). Wydaje się, że dostęp ten ograniczany jest głównie przez bariery regulacyjne i zaopatrzeniowe, oraz bariery finansowe. Natomiast głównym ograniczeniem w badaniach naukowych są trudności ze standaryzacją sposobów podawania konopi (palenia czy waporyzacji), natomiast zastąpienie naturalnych kannabinoidów łatwiejszymi do standaryzacji kannabinoidami syntetycznymi, może dawać trudne do porównania wyniki ponieważ działanie izolowanych kannabinoidów może różnić się od działania całej rośliny.

Podsumowując, monografia stanowi ciekawe i wyczerpujące źródło informacji na bardzo aktualny temat, jakim jest medyczne (i nie tylko) zastosowanie konopi indyjskich. Udostępnienie pacjentom medycznej marihuany wyznaczyło nową erę farmakoterapii. Zarówno w Polsce, jak i na świecie liczba pacjentów korzystających z leczenia z użyciem konopi i kannabinoidów stale rośnie, co rodzi implikacje dla zdrowia publicznego. *Monografia,*

podsumowuje dotychczasową wiedzę na temat stosowania konopi. Znalezienie równowagi między bezpieczeństwem a umożliwieniem pacjentom dostępu do konopi przyjmowanych w celach leczniczych jest przedmiotem wielu dyskusji. Zamieszczone w monografii dwa badania własne oraz metaanaliza badań na temat zastosowania konopi w leczeniu bólu nowotworowego stanowi bardzo cenne uzupełnienie przeglądu literatury i legislacji obowiązującej na świecie, a przede wszystkim w Polsce. Monografia stanowi zamkniętą całość i w moim odczuciu spełnia wymogi stawiane tego typu dziełom stanowiącym podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Do monografii dodany jest uzupełniający ją wykaz 14 prac przeglądowych i opiniotwórczych autora o podobnej tematyce.

4. Ocena aktywności naukowej, dydaktycznej, popularyzatorskiej oraz współpracy międzynarodowej

Zgodnie z informacją zawartą w dostarczonej analizie bibliometrycznej i wykazie osiągnięć, oprócz monografii będącej osiągnięciem naukowym będącym przedmiotem oceny, dr Giermaziak jest współautorem 140 publikacji naukowych opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora (0 przed doktoratem) w latach 1989-2023, w tym 13 wymienionych w JCR, o łącznym współczynniku oddziaływania $IF = 20,838$ (2913 pkt. MNiSW). Dr Giermaziak jest także współautorem abstraktu konferencyjnego opublikowanego w czasopiśmie wymienionym w JCR. Pobieżna analiza baz danych Web of Science i Scopus pokazała, że Habilitant jest aktywny zawodowo, a jego dorobek naukowy wzbogacił się ostatnio o kolejną pracę w czasopiśmie indeksowanym w JCR. Udostępniony w Analizie bibliometrycznej zrzut ekranu zakładki WoS „Citation Report” wyraźnie pokazuje, że rozwój naukowy Habilitanta idzie w dobrym kierunku, na co wskazuje wzrost liczby publikacji indeksowanych w latach 2021-2023. Zgodnie z własną deklaracją udział Habilitanta w tych pracach polegał przede wszystkim na opracowaniu założenia badawczego (konceptualizacji, walidacji, szkic projektu), realizacji badań i opracowaniu wyników, pisaniu części manuskryptu. Swoją udział w tych pracach Habilitant szacuje zwykle na 30-50%.

Liczba cytowań publikacji według bazy WoS 43 (42 bez autocytowań). Współczynnik liczby cytowań przez innych autorów do całkowitej liczby cytowań jest bardzo wysoki i wynosi 97%, co świadczy o zainteresowaniu prowadzoną przez Habilitanta tematyką w międzynarodowym środowisku naukowym. Index Hirscha wynosi 3, jest stosunkowo niski, ale typowy dla tematyki reprezentowanej przez Habilitanta.

Tematyka opublikowanych prac dobrze odzwierciedla przebieg pracy naukowej i zainteresowania Habilitanta. Poza tematyką opisaną w monografii będącej osiągnięciem

naukowym będącym przedmiotem oceny, prace habilitanta koncentrują się na zagadnieniach zdrowia publicznego, tj. palenie tytoniu czy funkcjonowanie służby zdrowia. Poza tematyką zdrowia publicznego, w pracach Habilitanta wyraźnie rysuje się jeszcze jeden obszar zainteresowań, terapia hyperbaryczna (6 prac). Ciekawostką stanowią natomiast prace Habilitanta związane z malarstwem, tj. „Motyw człowieka dotkniętego kalectwem w malarstwie, tj. „Motyw choroby i człowieka chorego w malarstwie”, Fryzowska-Chrobot I., Giermaziak W, Forum Bibliotek Medycznych, 2016, 9(2), 326–342; „Motyw alkoholu w malarstwie”, Fryzowska-Chrobot I., Giermaziak W, Forum Bibliotek Medycznych, 2017, 10(2), 138–164 czy „Motyw człowieka dotkniętego kalectwem w malarstwie”, Fryzowska-Chrobot I., Giermaziak W., Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej”, 2020, 53(374), 145–154, a także prace związane z bibliotekoznawstwem: „Tradycje bibliotekarstwa medycznego w cywilizacjach starożytnych, Giermaziak W., Korzon D., Farmacja Polska, 2017, 73(5), 303–313, czy „Terapeutyczna wartość literatury”, Partyka J., Giermaziak W., Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej, 2017, 50(368), 147–156.

Poza pracami opublikowanymi w czasopiśmie Habilitant jest autorem 7 monografii, autorem/współautorem 10 rozdziałów w monografiach. Habilitant brał udział w licznych polskich i międzynarodowych konferencjach naukowych. Dr Giermaziak był także edytorem 9 prac zbiorowych.

Dr Giermaziak jest członkiem wielu Polskich Towarzystw Naukowych, m.in. Polskiego Towarzystwa Medycyny i Techniki Hiperbarycznej, Polskiego Towarzystwa Terapii Monitorowanej, Polskiego Towarzystwa Farmakoeconomicznego, Polskiego Towarzystwa Toksykologicznego, Polskiego Towarzystwa Farmakologicznego, Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego i aktywnie uczestniczy w pracach Łódzkiej Okręgowej Izby Aptekarskiej.

Zgodnie z Wykazem osiągnięć załączonym do wniosku Dr Giermaziak uczestniczył w pracach 6 zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych, niestety nie podano informacji szczegółowej o pełnionej funkcji w ramach prac zespołów: (1) Uniwersytet Warszawski, 2022, w zakresie informatyzacji Centrum Informacji Medycznej oraz tworzenia założeń Narodowego Muzeum Medycyny, (2) Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Microbox GmbH w Bad Nauheim (Niemcy), 2019 w zakresie digitalizacji i konserwacji zasobów zabytkowych i archiwalnych; (3) Zakład Technologii Prac Podwodnych Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, 2017, konsultant koncepcji Akademickiego Centrum Techniki i Medycyny Podwodnej o założenia modelu kształcenia kandydatów na żołnierzy zawodowych w specjalnościach

medycznych związanych z zabezpieczeniem działalności podwodnej Sił Zbrojnych RP – współpraca poświadczona oświadczeniem Kierownika Katedry Technologii Prac Podwodnych Akademii Marynarki Wojennej; (4) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Nieruchomości Rolnych, 2014, opiniowanie projektu wdrożeniowego „Założenia ustawy o kształtowaniu ustroju rynku rolnego”, członek Komitetu Oceny Skutków Regulacji; (5) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Nieruchomości Rolnych, 2014, opiniowanie projektu wdrożeniowego „Założeniach ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia”, członek Komitetu Oceny Skutków Regulacji; (6) Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2014, opiniowanie przydatności zawodu technika farmaceutycznego, w ramach konsultacji społecznych. W odczuciu recenzenta nie do końca wiadomo jest w ramach jakich konkursów projekty te były finansowane, nie jestem też do końca przekonany, czy opiniowanie projektu wdrożeniowego można uznać za pracę w ramach zespołu badawczego.

Osiągnięcia dydaktyczne Habilitanta są typowe dla osób niezatrudnionych w szkolnictwie wyższym. Dr Giermaziak był promotorem pomocniczym w 4 postępowaniach doktorskich prowadzonych na Akademii Piotrkowskiej w Piotrkowie Trybunalskim, Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu; Uniwersytecie Medycznym w Łodzi i Wojskowym Instytucie Medycznym w Warszawie. Ponadto, z oświadczenia Kierownika Katedry Technologii Prac Podwodnych Akademii Marynarki Wojennej wynika, że dr. Giermaziak czynnie wspiera młodych pracowników naukowych AMW.

Bardzo pozytywnie oceniam osiągnięcia organizacyjne i popularyzatorskie Habilitanta. Brał on w organizacji kilkudziesięciu wystaw i wernisaży, a od roku 2014 corocznie organizuje Noc Muzeów w Głównej Bibliotece Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie.

5. Wnioski końcowe

Po zapoznaniu się z monografią stanowiącą osiągnięcie naukowe dr n. przyr. Wojciecha Giermaziaka w związku z ubieganiem się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu, jego aktywnością naukową, dydaktyczną i popularyzatorską oraz szczegółową tematyką badawczą jaką się zajmuje, stwierdzam, że przedstawione osiągnięcie naukowe i całkowity dorobek naukowy Kandydata, spełnia zwyczajowe kryteria stosowane przy ocenie osiągnięcia naukowego będącego podstawą o ubieganie się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu oraz wymogi ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2020 poz. 85).

W związku z tym, wnoszę do Rady Naukowej Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego o nadanie dr n. przyr. Wojciechowi Giermaziakowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

Marcin Kruszewski